

Nyelvelmélet és diakrónia Konferenciafelhívás

A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészkarának Elméleti Nyelvészet és Magyar Nyelvészet Tanszékei konferenciát hirdetnek Nyelvelmélet és diakrónia címmel. A konferenciára olyan előadásokat várunk, melyek nem csupán felmutatnak bizonyos nyelvtörténeti jelenségeket, hanem valamely közismert elmélet alapfeltevéseire és módszertanára támaszkodva a megfigyelt nyelvi változások kiváltó okait, lefolyásuk törvényszerűségeit és elméleti tanulságait is vizsgálják.

Ma már széles körben elfogadott az a nézet, hogy egy-egy nyelv változása során nem a felnöttek grammatikája módosul, hanem az anyanyelvüket tanuló gyerekek sajátítanak el a korábbi generációk grammatikájától némileg eltérő nyelvtant. A nyelvi változások különféle magyarázatai elsősorban arra a kérdésre keresnek választ, hogyan lehetséges az, hogy a szülők generációjának grammatikája által létrehozott nyelvi tények alapján a következő generáció a szülők grammatikájától különböző nyelvtant rekonstruál. A legkézenfekvőbb magyarázat, hogy azok a nyelvi tények, melyekkel a gyerekek generációja találkozik, nem pontosan ugyanolyanok, mint a szülők generációja által gyermekkorban hallott nyelvi adatok. Megnövekedhet egy-egy mindenki által ismert nyelvváltozat presztízse, használatának gyakorisága. A nyelvi környezet módosulásának oka lehet külső hatás is: valamely más nyelvet vagy nyelvjárást beszélő néppel való tartós érintkezés, egy másik grammatika interferenciája. A magyar nyelvtörténeti kutatás a magyart ért külső nyelvi hatásoknak eddig főként a lexikai oldalát vizsgálta; a külső grammatikai hatások elemzése még várat magára. E hatások rekonstruálásában a szinkrón szociolingvisztikai vizsgálatok tanulságai is felhasználhatók; például a nyelvtani rendszer bizonyos mélyreható változásai kevert népeiséget, kiterjedt kétnyelvűséget feltételeznek.

A nyelvtani rendszer változásai gyakran belső okokra vezethetők vissza. Ilyen belső ok lehet a fonológiai erózió. A fonológiai „kopás” morfológiai elemek eltűnéséhez vagy özszemosódásához vezethet, s ezáltal akár nagy léptékű mondattani átalakulást is elindíthat. Jelentéstani változások által kiváltott grammatikai változások is ismeretesek. Megváltozhat például egy igeidő jelentése (így a befejezett jelen idő, azaz, a múltban végbement, a jelenre is kiható változást leíró események igeideje gyakran múlt idővé értékelődik át), s ez akár az igeidők egész rendszerének, morfológiájának és mondattanának átrendeződését is eredményezheti.

Konferenciánkon örömmel adunk helyt a magyar vagy valamely más nyelv efféle történeti grammatikai változását elemző és magyarázó esettanulmányoknak. Természetesen általánosabb elméleti kérdések is felvethetők, például: van-e a változásoknak megjósolható – vagy legalábbis tipikus – iránya (vagy a több nyelvben is megfigyelhető változások párhuzamossága areális hatás következménye).

A konferenciára a PPKE Bölcsészettudományi Karán kerül sor 2013. november 19-20-án. A konferencián 30 perces előadások hangzanak el; minden előadást 10 perces vita követ. A részletes, legalább egyoldalas, legfeljebb kétoldalas előadásvázlatokat pdf (vagy esetleg rtf) formátumú csatolmányként nyelvelmelet@gmail.com címre várjuk augusztus 31-ig. Egy névvel ellátott és egy név nélküli változatot is kérünk. Az elhangzó előadásokat a név nélküli előadásvázlatok közül választja ki egy bíráló bizottság. A bizottság döntéséről szeptember 30-ig küldünk értesítést. Az előadásokból lektorált kötetet állítunk össze.

Budapest, 2013. július 7.

É. Kiss Katalin és Hegedűs Attila